

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра галузевої соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІОЛОГІЯ ПРОСТОРУ

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 Соціологія
освітній ступінь бакалавр
освітня програма соціологія
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2020/2021
Семестр 3
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного контролю іспит

Викладач: Петренко-Лисак А.О.

Пролонговано: на 2021/2022 н.р. «31» 08 2021 р.
(список, ПНБ, дата)
на 20__/20__ н.р. () « » 20__ р.
(список, ПНБ, дата)

КИЇВ – 2020

Розробник: кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри галузевої соціології Петренко-Лисак Алла Олександрівна

ЗАТВЕРДЖЕНО
В.о. зав. кафедри галузевої соціології
(підпис) (Безрукова О.А.)

Протокол № 8 від «28» 08 2020 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії (підпис) (Червінська Т.Г.)

1. Мета дисципліни – ознайомлення з основними теоретичними визначеннями, способами тлумачень та означень понять «простір» та «соціальний простір» в соціології, соціально-гуманітарних та суміжних науках, актуалізація теми простору в соціологічній рефлексії, означення наукової перспективи використання просторових концептів в соціологічній евристиці.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати історію соціологічного знання
2. Вміти аналітично мислити
3. Володіти елементарними навичками роботи з комп'ютерною та цифровою технікою

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна входить до переліку вибіркового блоку «Соціологія урбанізації та глобалізації»; структурно носить проблемний характер, сприяє формуванню в професійній свідомості майбутніх соціологів уявлень щодо проблематичності просторових концептів і метафор в соціологічній теорії. Передбачається набуття вмінь працювати з сучасною науковою літературою, критично опрацювати першоджерела, розвиток навичок аналізу, порівняння та оцінки методологічної спроможності різних концепцій соціального простору, здобуття знань про способи тлумачень та означень поняття «соціальний простір», про відмінності між фізичним і соціальним просторами суспільства, про основні теоретичні концепції, які експлікують поняття соціального простору, про роль і значення просторових метафор в соціології, про сутність просторових образів та уявлень та їхнє соціальне значення.

4. Завдання (навчальні цілі): основним завданням є сприяння формуванню в професійній свідомості майбутніх соціологів уявлень щодо проблематичності та евристичного потенціалу просторових концептів і метафор в соціологічних дослідженнях та аналітичній роботі.

Що спрямовано на формування наступних **компетентностей:**

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК09. Здатність визначати теоретико-методологічні засади її формулювати ключові результати досліджень окремих галузей соціологічного знання

5. Результати навчання за дисципліною:

Код	Результат навчання (РН) (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
	Результат навчання			
1	знати відмінності між фізичним і соціальним просторами суспільства, основні теоретичні концепції, що експлікують поняття простору, соціального передусім; роль і значення просторових метафор в соціології, сутність просторових образів та уявлень та їхнього соціального значення; поняття простору тіла, простору місця, простору дії, відмінності та діалектичні зв'язки між глобалізацією, регіоналізацією, локалізацією	лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси); реферат	40
2	вміти працювати з сучасною науковою літературою, критично опрацювання першоджерела, використовувати методи аналізу, порівнювати та оцінювати методологічну спроможність різних концепцій та методологій вивчення соціального простору	лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси); реферат	35
3	організовувати та презентувати дослідницький проект	самостійна робота, практичні заняття	презентація, колоквіум	15
4	вести аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність	самостійна робота, практичні заняття	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)			
	1	2	3	4
РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	+	+	+	
РН13. Застосовувати інструментарій соціологічної науки в дослідженні різних сфер суспільного життя			+	+
РН14. Визначати теоретико-методологічні та концептуальні засади дослідження окремих галузей соціологічного знання	+	+		

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. активна робота на практичних заняттях: РН1, РН2, РН4 – **20 балів (12 мінімум)**.
2. виконання контрольних робіт: РН1, РН2, РН4 – **20 балів (12 мінімум)**; КР1 - **5 (3)**, КР2 – **5 (3)**, КР3 – **5 (3)**, КР4 – **5 (3)**.
3. виконання та презентація результатів дослідницького завдання: РН3 – **20 балів (12 мінімум)**.

- підсумкове оцінювання: письмовий іспит (білет містить два питання) – **40 балів**.
Мінімальний бал успішного складання іспиту – **24 бали**.

- умови допуску до підсумкового іспиту (РН1, РН2): студент не допускається до іспиту, якщо за семестр він набрав менше ніж **36 балів**; такий студент допускається до іспиту за умови написання реферативної роботи змістом та обсягом відповідним кількості неопрацьованих ним тем дисципліни.

7.2 Організація оцінювання:

Практичні заняття оцінюються по факту проведення, бали накопичуються протягом семестру. Контрольні роботи виконуються після вивчення тематичного блоку на найближчому за графіком навчання практичному занятті. Дослідницьке завдання виконуються протягом семестру, презентується на двох останніх за графіком навчання практичних заняттях.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекційних та практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
<i>1. Простір та теорія простору.</i>				
1	Теоретичне різноманіття смислів концепту «простір» та основних просторових понять.	4	2	4
2	Фізичний, біологічний та соціальний виміри простору.	4	2	4
3	Соціологічні та навколосоціологічні теорії простору.	4	2	4
Контрольна робота 1			2	2
<i>2. Соціальний часопростір.</i>				
4	Соціальний хронотоп.	2	2	4
5	Соціальна пам'ять в просторі і часі.	2	2	4
Контрольна робота 2			2	2
<i>3. Соціологічний вимір простору суб'єкта.</i>				
6	Особистісний простір.	2	2	4
7	Простір дому та оселі.	2	2	4
8	Явища топофільї і топофобії.	2	2	4
Контрольна робота 3			2	2
<i>4. Відображення соціального простору в мистецтві.</i>				
9	Соціальні аспекти простору в живописі, скульптурі та танці.	2	2	4
10	Мовний простір та простір в літературних творах та кіномистецтві.	2	2	4
Контрольна робота 4			2	2
Дослідницьке завдання (ДЗ)			4	14
<i>Всього:</i>		<i>26</i>	<i>32</i>	<i>62</i>

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 26 год.

Практичні заняття – 32 год.

Самостійна робота – 62 год.

9. Рекомендовані джерела:

Оснозна (базова):

1. Добренков В.И., Кравченко А.И. Социальное пространство и социальная структура; Жилище и дом // *Фундаментальная социология: В 15 т. Т.5: Социальная структура.* – М.: ИНФРА-М, 2004. – С. 3-127; С. 990-1048.
2. Петренко-Лысак А.О. Социальный простір у міждисциплінарному вимірі. – К.: Вадеке, 2013. – 400 с.

Додаткова:

1. Ахундов М.Д. Концепция пространства и времени: истоки, эволюция, перспективы. – М., 1982. – С. 16-167 (Главы I-II).
2. Бауман З. Не разговаривайте с незнакомцами // *Текущая современность* / пер. с англ. под ред. Ю.В. Асочакова. – СПб.: Питер, 2008. – Режим доступу: <https://coollib.net/b/427264/read#t21>
3. Бурдые П. Социальное пространство: поля и практики / Пер. с франц.; отв. ред. перевода, сост. и послесл. Н.А.Шматко. – М.: Институт экспериментальной социологии, СПб.: Алетейя, 2007. – С. 554-574.

4. Бурдые П. Социология социального пространства / Пер. с франц.; отв. ред. перевода, сост. и послесл. Н.А. Шматко. – М.: Институт экспериментальной социологии, СПб.: Алетейя, 2007. – С. 49-63.
5. Зиммель Г. Эссе о Чужаке // *Социальное пространство: Междисциплинарные исследования: Реферативный сборник* / РАН. ИНИОН. Центр социальных научно-информационных исследований. Отдел социологии и социальной психологии. Отв. ред. Гирко Л. В. – М.: ИНИОН, 2003. – С. 181-186.
6. Зиммель Г. Мост и дверь. – Режим доступу: [http://socoftpower.ranepa.ru/files/docs/3\(2013\)/SV10.pdf](http://socoftpower.ranepa.ru/files/docs/3(2013)/SV10.pdf)
7. Латур Б. Где недостающая масса? Социология одной двери. – Режим доступу: <http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/downloads/50-MISSING-MASSES-RUSS.pdf>
8. Лефевр А. Производство пространства; пер. с фр. – М.: Strelka Press, 2015. – С. 80-171.
9. Потемкин В.К., Симанов А.Л. От мирового пространства к миру в пространстве // *Пространство в структуре мира.* – Новосибирск, 1990. – С. 5-49.
10. Ручка А.О., Скокова Л.Г. Дім як приватний соціокультурний простір // *Вісник Львів. Ун-ту.* - Сер. соціол. - 2008. – Вип. 2. – С. 162–181.
11. Филиппов А.Ф. Социология пространства. – СПб.: “Владимир Даль”, 2008. – С. 6-30.
12. Шлюц А. Возвращающийся домой. – Режим доступу: <http://www.musa.narod.ru/schutz1.htm>
13. Ярская, В.Н. Раздел 1. Социологический дискурс пространства и времени, 1.1. - Категориальный проєкт пространства и времени // *Пространство и время социальных изменений: курс лекций* / В.Н. Ярская, Л.С. Яковлев, В. В. Печенкин, О.Н. Ежов. – Саратов: Науч. книга, 2004. – Режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/text/19196158/>

Для поглибленого висвітлення (не є ані обов'язковою, ані додатковою – література для тих, хто зацікавився окремими темами):

14. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / Пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 440 с.
15. Бауман З. Значимые места, «пожаряющие места», «неместа», пустые пространства // *Текущая современность.* – Режим доступу: <https://coollib.net/b/427264/read#t21>
16. Башляр Г. Поэтика пространства. – М.: Ад Маргинем Пресс, 2014. – 352 с.
17. Вильковский М.Б. Социология архитектуры. – М.: Фонд «Русский авангард», 2010. – 592 с.
18. Парк Р. Экология человека // *Теория общества: фундаментальные проблемы* / Под ред. А.Ф. Филиппова. – М.: Канон-пресс-Ц, 1999. – С. 384-400.
19. Ольденбург Р. Третье место: кафе, кофейни, книжные магазины, бары, салоны красоты и другие места «тусовки» как фундамент сообщества; пер. с англ. А. Широкаковой. – М.: НЛЮ, 2014. – 456 с.
20. Петренко-Лысак А.А. Город и Пустота: Киев как столица и областной центр // *Лабиринт: Журнал социально-гуманитарных исследований.* – 2016. – №3-4. – С. 66-70. – Режим доступу: <http://journal-labyrinth.com/wp-content/uploads/2016/09/Petrenko-Lysak.pdf>
21. Плюссин Ю. М. Пространственное поведение человека (методы проксемических исследований). – Новосибирск: Институт философии и права Сибирского отделения РАН, 1990. – 45 с.
22. Эллард К. Среда обитания: Как архитектура влияет на наше поведение и самочувствие; пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2016. – 288 с.

Интернет ресурси:

23. Вахштайн В. «Восприятие реальности». – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=3JSIZMpwpg&ab_channel=%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0
24. Филиппов А. «Социология пространства». – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=7tCaax4E3Q8>
25. Tuan Yi-Fu «Home as Elsewhere». – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=4jhyJeVIRAA>